

Nəriman Həsənzadəyə rəy

Mir Cəlal

Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin görkəmli dövlət xadimi Nəriman Nərimanova həsr etdiyi “Nəriman” poemasına vaxtilə unudulmaz Mir Cəlal Paşayev olduqca maraqlı rəy yazıb. Şairin arxivində dərin sayğılarla qorunan bu rəy ötən illərin ab-havasını və Mir Cəlal Paşayev qayğıkeşliyini simvolizə edir.

Bu baxımdan, görkəmli ədibin “Nəriman Həsənzadəyə rəy” yazısını oxuculara təqdim edirik.

Görkəmli şair Nəriman Həsənzadənin yeni əsərində böyük inqilabçı və ədib, sovet dövlətinin ilk və məşhur xadimlərindən biri, Azərbaycan xalqının ləyaqətli oğlu, Nəriman Nərimanovun həyat fəaliyyətindən bəhs edən parlaq bədii səhnələr yaratmışdır.

25-dən çox sərlövə altında “Qori”, “İki kimsəsiz”, “Qərib”, “Bakı”, “Cavab”, “Pəncərədə səs”, “Səriyyə”, “Qarıxıq illər”, “Kəllə”, “Xatirə” adlı, 194 səhifədə verilən bu poema demək olar janrın ən iri həcmli əsəri, həm də onun yaradıcılığında ümumən müasir sovet poeziyasında diqqəti cəlb edən bir əsərdir.

Adətən, məşhur inqilabçılar və dövlət xadimləri, eləcə də siyasi hadisələr yaradılan bədii əsərdə diqqəti cəlb edir.

Həsənzadənin qəhrəmanı hər şeydən əvvəl canlı bir insan kimi, siyasətdə, döyüşdə, təhsildə, dövlət partiya işində, məişətdə, xalq içində, kütlələr arasında fəaliyyət göstərir. Onun əsərlərində görünən hər bir sözün təsiredici mənası var:

...Sonra Həştərxana yola saldılar.

Ürəyi Bakıdan uzaq olmadı.

O, cəbhəçi oldu,

dustaq olmadı!

Səngərə səslədi qarışıq illər,

Kimi tərən oldu, kim sarı oldu,

Döyüşlər vaxtında -

Siyasi rəhbər,

Kommuna vaxtında Komissar oldu!

Nərimanovun gənclik, sevgi, məhəbbət duyğularını lirik bir dil ilə, intim şəkildə tərənnüm edən şair qəhrəmanını siyasi düşüncələr ilə qarşı-qarşıya təsvir edəndə kəsgin, qəti görülməli siyasi xadim, əsl məslək adamı kimi təsvir edir. Belə səhnələrdə şair Nərimanovun düşmənlərə qarşı necə amansız, barışmaz olduğunu, bir şəxsən dililə yox, qəhrəman bir xalqın, milyon-milyon zəhmətkeşlərə dililə danışdığını, qələbəyə möhkəm inam, etiqadla danışdığını göstərir!

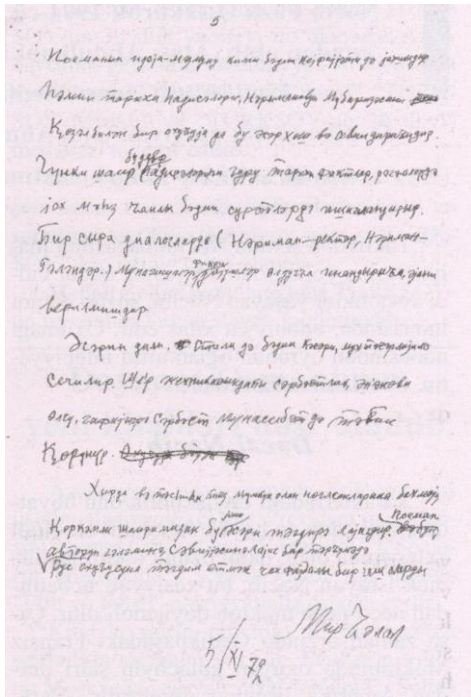
Sınıf düşmənləri ingilis, alman imperialistləri önündə nökrəçilik edərək Vətəni satanda, kapitalist nümayəndələrinə “mədəniyyət” donu geyindirmək, xalqı aldatmaq istəyəndə Nəriman zəhmətkeşləri ayıq salırdı.

Poemanın fəsillərində qəhrəmanın tərcümeyi-halı ölkənin, xalqın tarixi, mübarizəsi, taleyi ilə bağlı bir şəkildə həm də bədii sənət şeir dililə təsvir edilir.

Məlum olduğu kimi, Nəriman Nərimanovun həyatı mübarizəsi keçən əsrin son rübündən başlayaraq, XX əsrin birinci rübünə, ən böyük mübarizələr, inqilablar dövrünə təsadüf etmişdir. Təbiidir ki, poema qəhrəmanını siyasi sima kimi, mətin bir kommunist kimi şəxsiyyəti də bu ictimai hadisələr, çarpışmalar, ziddiyyətlər içərisində müəyyənləşmiş, bərkimişdir. Şair bu hadisələrin hamısını yox, Nərimanovun inkişafıyla ən çox bağlı olan səhnələrini qələmə almış, inqilab dövrü xadimləri, Qafqaz kommunistlərinin ən görkəmliləri üçün xas olan cəhətləri seçib işıqlandırmışdır. Buna görə də poema müəllifindən dövrün bütün siyasi hadisələrini, inqilabi inkişafın bütün mərhələlərini təfərrüatlı təsvirini tələb etmək doğru olmazdı.

Qarşımızdakı bədii əsərdir. Burada bizi qənaətləndirən ya təmin etməyən cəhətləri sənət əsərinin ləyaqət və kəsirlərini nəzərə almalıyıq.

Güman edirəm ki, Nəriman Həsənzadə götürdüyü temaya malik bir kommunist şair məsuliyyətilə yanaşmış qəhrəmanının həyatını, mübarizəsinə aid materialları diqqətlə tədqiq etmiş, arxiv sənədlərini mətbuat xatirələrindən səliqəli bir tədqiqatçı kimi istifadə etmişdir.

Poemanın ideya-məzmunu kimi bədii keyfiyyəti də yaxşıdır. Həmin tarixi hadisələri, Nərimanovun mübarizəsini gözəl bilən bir oxucuya da bu əsər xoş və sevindiricidir. Çünki şair bu dövr hadisələrini quru tarixi faktlar, rəqəmlərdə yox, məhz canlı, bədii surətlərdə işıqlandırır. Bir sıra dialoqlarda (Nəriman - rektor, Nəriman - Qələndər...) münaqişələr, fikri deyimlər olduqca inandırıcı, əyani verilmişdir.

Əsərin dili, stili və bədii kəsəri, müxtəsəriylə seçilir. Şeir texnikasındakı sərbəstlik, ənənəvi ölçü, qafiyələrə sərbəst münasibətdə təbii görünür.

Xırda və təshihə tez mümkün olan nöqsanlarına baxmayaraq, görkəmli şairimizin bu yeni əsəri tərifə layiqdir. Poemanı avtorun qələminə, səviyyəsinə layiq bir tərcümədə rus oxucusuna təqdim etmək çox faydalı bir iş olardı.

05.11.1972